

Kik őrizzék az előzetest?

Gyakori kérdés, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben elhelyezett előzetes letartóztatottak, nemritkán őrizetbe vettek, milyen körülmények között töltik el az esetek többségében nagyon hosszúra nyúló időt. (Az előzetes letartóztatásban töltött idő me-redeken ível felfelé. Saját számításaim szerint az elmúlt két év alatt mintegy 15%-kal növekedett.)

A liberalizálási törekvések, a belső tartalmi kényeszer és a szakmai igények felvetik a fogvatartás törvényi kereteinek áttekintését és azokat a kérdéseket, amelyek a jelenlegi szabályozás és a végrehajtás között ellentmondásként érzékelhetőek, vagy egyáltalán nincsenek szabályozva.

E cikk felfogása szerint alapvető kérdésként kell tisztázni: a vádirat benyújtása előtt *miért kell* az előzetesen letartóztatottakat a büntetés-végrehajtás keretein belül fogva tartani? Vitathatatlan, hogy az előzetes letartóztatás a bizonyítási eljárás eredményes lefolytatása szempontjából minden jogrendszerben társadalmi és elfogadott megelőző intézkedés, amellyel párhuzamosan jelentős morális és etikai követelmény jelentkezik: derüljön ki az igazság!

Az ártatlanság védelme az előzetes letartóztatás végrehajtásának talán legkényesebb kérdése. Témánk szempontjából érdemes szétválasztani a gyanúsított és a vádlotti jogi helyzetet, bár mindkettő az előzetes letartóztatás végrehajtása során jelentkezik, de a büntetés-végrehajtási intézetek „fogadókézsége”, felszereltsége, az ott folyó ügyintézői, valamint szociális munka inkább a vádlotti minősítés végrehajtásának felel meg. A gyanúsítottal szembeni követelmények, a számára biztosítandó jogok a büntetés-végrehajtás jelenlegi körülményei közepette sok esetben nem biztosíthatók megfelelően.

Az sem elhanyagolható tény, hogy a gyanúsított minősítés során történő szabadlábra helyezés megőrzi az igazságszolgáltatás támadhatatlanságát mindkét oldal nevében.

A vádirattal rendelkező előzetesen letartóztatott olyan jogi helyzetben van, amikor az ártatlanság védelme még érinti, de a bizonyítási eljárás már befejeződött, a meg-

vádolt ember tisztában van pillanatnyi lehetőségeivel, helyzetével. Bonyolítja a kérdést, hogy a rendőrségi vagy katonai fogda „napirend nélküli” szabályozottsága után miként éri a gyanúsítottat vagy a vádlottat a börtön belső és kialakult komfortja, az a közeg, amely jelzésértékű a jövőt illetően.

A büntetés-végrehajtási intézetekben a büntársi elkülönítés jelenlegi rendszere végleg behatárolja az intézetek kezelési, ügyintézési, működtetési, munkáltatási kereteit. (Egy 12 fős büntársi csoportot például fizikailag lehetetlen a 80 km-re lévő bíróságra külön-külön előállítani.) Megíté-
lésem szerint ezen a ponton a legjobb elképzelések is elbuknak.

Milyen megoldások képzelhetők el? A nyomozás befejezéseig, a bizonyítási eljárás lefolytatásáig az előzetesen letartóztatott ne kerülhessen büntetés-végrehajtási intézetbe. Elképzelhetőnek tartom, hogy a bíróság döntsön az előkészítő tárgyalás során arról, az előzetes letartóztatott elhelyezhető-e már büntetés-végrehajtási intézetben, vagy még nem. Ez a megoldás kizárja a vádirat elkészülte előtti elhelyezést.

Egységesíteni kell az előzetesen letartóztatottakra vonatkozó szabályokat, jogokat és kötelezettségeket (látogató-fogadás, levelezés, csomagküldés, televízióezés, újságmegrendelés). Határozza meg a bíróság a korlátozó intézkedéseket.

Az élet már túlhaladta azt a tiltó szabályt, és az Európa Tanács ajánlásában sem szerepel, hogy az előzetesen letartóztatott látogató fogadásától eltiltsuk. E kérdéskörbe tartozik a munkavégzésre való kötelezés is. Megítélem szerint az előzetesen letartóztatottat vagy nem jogerősen elítéltet csak kérelmére szabad foglalkoztatni. *(Ha egyáltalán van munka az intézetben — A szerk.)*

Szabályozandó kérdésnek tartom a letéti pénzen történő saját étkezést, az egészségügyi ellátás és a felvett gyógyszerek térítésének szabályozását, a nyugdíjjogosultság kérdéskörét. Ehhez kapcsolódik a népszavazáson való részvétel lehetőségének szabályozása is.